

доволі часто недооцінюють його вагомість та не формують у складі власного капіталу. Обов'язковий резервний капітал повинен забезпечуватися відповідними активами, використання яких має здійснюватися лише відповідно до чинного вітчизняного законодавства, а обсяг резервного капіталу, який формується на добровільній основі, має визначатися підприємством самостійно, виходячи з реальних потреб, які будуть обумовлюватися ринковими умовами господарювання.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 31.04.99 р. № 87. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99>.
2. Про акціонерні товариства [Електронний ресурс] : Закон України від 17.09.08 р. № 514-VI. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
3. Тимчина Л. І. Сучасні проблеми формування власного капіталу акціонерних товариств [Текст] / Л.І. Тимчина [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/soc_gum/2010_30_2/Timchina.pdf.
4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : затв. ВРУ від 16.01.03 р. № 436 IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Про господарські товариства [Електронний ресурс] : Закон України від 19.09.91 р. № 1576-XII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12/print1340520254532448>
6. Воськало Н. М. Проблеми формування та використання резервного капіталу / Н.М. Воськало, В.І. Воськало // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2009. – Вип.647. - С. 305-309.
7. Грачова Р. Особливості створення резервного капіталу [Текст] / Р. Грачова // Дебет-Кредит. – 2005. – № 25. – С. 35-39.
8. Щербина В. С. Господарське право : підруч. [Текст] / В. С. Щербина. – 4-те вид., випр. і доп. – К. : «Юрінком Інтер», 2009. – 592 с.

УДК 336.1

Галушак В.В.,
к.е.н, доцент кафедри фінансів та банківської справи
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

РОЛЬ РИНКУ ПОЗИЧКОВОГО КАПІТАЛУ В ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ

Постановка проблеми. На сьогодні ринок позичкового капіталу виступає як механізм акумуляції та розподілу фінансових ресурсів у економічному просторі, а також охоплює сукупність попиту й пропозиції на позичковий капітал позичальників і кредиторів різних країн світу. Варто зазначити, що особливістю позичкового капіталу, котрий функціонує як товар, є те, що, на відміну від продажу звичайного товару, він надається в позику, тобто відчужується від свого власника лише на певний строк і за умови повернення з позичковим відсотком. На відміну від акту купівлі-продажу, коли товар одночасно переміщується від продавця до покупця, а гроші назустріч від покупця до продавця, при кредитній операції позичковий капітал передається: при наданні позики – від кредитора до позичальника, а при її погашенні – від позичальника до кредитора з виплатою позичкового відсотка. Саме тому позичковий капітал розглядають як одну із форм грошового капіталу, що надається його власником на тимчасове користування підприємцеві з метою отримання прибутку у вигляді позичкового відсотка.

Слід відмітити, що ринок позичкового капіталу відіграє в економіці розвинутих країн надзвичайно важливу роль. Він оптимізує процеси накопичення, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між підприємствами, які можуть бути прибутковими й мають потенціал зростання. Тому ефективна фінансово-господарська діяльність підприємств неможлива без залучення позикових коштів. При цьому використання позикового капіталу дозволяє істотно розширити обсяг виробничо-господарської діяльності підприємств, забезпечити ефективніше використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фондів виробничого й невиробничого призначення і у кінцевому рахунку - підвищити ринкову вартість підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на важливу роль позичкового капіталу у розвитку економіки, дослідження теоретичних аспектів, які висвітлюють процеси трансформації позичкового капіталу в інвестиційні ресурси, набуває особливої актуальності. Вагомий внесок у дослідження теоретико-методологічних засад становлення та розвитку фінансового ринку України, зокрема ринку позичкового капіталу, зробили такі вчені, як Є. Бобров [2], В. Бойко [3], В. Краснов, М. Крупка [7], Б. Луців [8], А. Мороз, М. Саблук, І. Токмакова [11], В. Шелудько й ін. Проте, в економічній літературі існують значні розбіжності у поглядах як серед науковців, так і серед практиків щодо сутності й наповненості ринку позичкового капіталу. Саме тому подальший розвиток ринкових відносин, що забезпечують умови структурної перебудови вітчизняної економіки, який пов'язаний з створенням дієвих сегментів фінансового ринку, зокрема, ринку позичкового капіталу, є необхідним і актуальним.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності ринку позичкового капіталу в Україні й встановлення основних тенденцій його розвитку трансформації в інвестиційні ресурси.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні часто для визначення особливої сфери фінансово-кредитних відносин, яка характеризує рух позичкового капіталу, механізм його розподілу та перерозподілу, просування від одних суб'єктів до інших, вживається поняття ринку позичкового капіталу, призначення якого полягає у трансформації грошових коштів у ресурси. З функціональної точки зору ринок позичкового капіталу являє собою систему економічних відносин, яка здійснює нагромадження й перерозподіл грошових капіталів з метою забезпечення ресурсами ринкове господарство. А з інституційної – це сукупність кредитно-фінансових установ, фондових бірж, через які рухається позиковий капітал. Саме тому економічна роль ринку позичкового капіталу полягає в його спроможності об'єднати дрібні та розрізнені кошти й, таким чином, активно впливати на концентрацію й централізацію виробництва та капіталу.

Необхідно зазначити, що ринкова економіка обмежує можливість державного втручання в розподіл фінансових ресурсів, тому що більшість суб'єктів господарської діяльності перейшли від державної на акціонерну чи приватну форму власності і самостійно вишукують матеріальні та грошові ресурси на ринках, а також самі розпоряджаються своїми доходами. При цьому ринок позичкових капіталів забезпечує суб'єктам економіки доступ до необхідних для них грошових ресурсів. Слід відмітити, що за своєю інфраструктурою ринок позичкового капіталу характеризується діяльністю банківських установ, через що його називають ринком банківських кредитів. Але, окрім того, на ринку діють й інші кредитно-фінансові установи, що входять до складу кредитної системи. Тому ринок банківських кредитів може виступати лише як сегмент ринку позичкового капіталу, бо охоплює лише відносини з приводу акумуляції комерційними банками коштів фізичних та юридичних осіб і надання їх у вигляді позичок на умовах зворотності й платності. Зокрема, на кредитному ринку аналогічні послуги можуть надавати й небанківські кредитні установи і кожна з кредитних послуг має свою специфіку проведення.

У структурі конкретних джерел нагромадження позичкового капіталу найважливішу роль відіграють:

- амортизаційні відрахування, які зберігаються на банківських рахунках;
- частина нерозподіленого прибутку, що нагромаджується для розширення виробництва;
- нагромадження позичкового капіталу в кредитній системі, тобто зростання власного капіталу і резервів банків;
- капітали пенсійних фондів, які перебувають у довірчому управлінні банків, страхових компаній та інших кредитних інститутів [10].

Особливість позичкового капіталу полягає в тому, що він безпосередньо авансується (інвестується) у виробничу сферу не його власником, а зовсім іншою особою (підприємцем-позичальником), якому капітал передається на тимчасове користування. В результаті відбувається роздвоєння позичкового капіталу на: капітал власність і капітал функцію. Власність на капітал залишається у кредитора навіть після того, як вона з його рук перейшла боржникові. Реальним підтвердженням цієї власності є зобов'язання позичальника повернути отриману позику в строк з виплатою відсотка. Капітал функція означає, що підприємець повинен одержати прибуток на авансовані гроші не менший, ніж розмір плати за позиковий капітал. Інакше немає сенсу організовувати підприємницьку діяльність. А тому кредитор, як власник капіталу, отримує за це частину прибутку у вигляді позичкового відсотка. Решта прибутку залишається у розпорядженні позичальника – підприємця у вигляді підприємницького доходу. Функціонування ринку капіталів дає змогу економічним суб'єктам сформувати інвестиційні ресурси та забезпечити потребу в ефективному інвестуванні для реалізації реальних інвестиційних проектів. Ринок позичкових капіталів сприяє вирівнюванню національного прибутку і підвищенню його маси за відсутності достатньої маси власних фінансових ресурсів.

Варто зазначити, що до складу позикового капіталу підприємства включають: короткострокові кредити і позики; довгострокові кредити і позики; кредиторську заборгованість (виступає у формі залучених коштів). Зокрема, короткострокові кредити і позики служать джерелом покриття оборотних активів. До них належать усі форми залученого позикового капіталу з терміном його використання до одного року. При цьому попередню оплату покупцем товарів і послуг розглядають як безвідсотковий

кредит постачальникам, що часто генерує неплатежі в господарстві. Терміновою вважають заборгованість за отриманими позиками і кредитами, термін погашення якої за умовами договору не настав або продовжений (продовжений) у встановленому порядку. Нарешті, до простроченої відносять заборгованість за отриманими позиками і кредитами з терміном погашення, що минув за умовами договору.

До довгострокових фінансових зобов'язань належать всі форми функціонуючого на підприємстві позикового капіталу з терміном його використання більше одного року. Відповідно, основними формами цих зобов'язань є довгострокові кредити банків і довгострокові позикові кошти, термін погашення яких ще не настав, або не погашені в передбачений термін. Довгостроковий позиковий капітал скеровується на фінансування необоротних активів (капітальних) і частини оборотних активів. Тому довгострокові кредити і позики показують у бухгалтерському балансі як довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше року. При цьому вирахування зазначеного терміну починають з першого числа календарного місяця, що йде за місяцем, в якому ці зобов'язання були прийняті до бухгалтерського обліку, з урахуванням умов договорів про терміни погашення зобов'язань. Слід зазначити, що аналітичний облік довгострокових кредитів і позик здійснюють за їхніми видами кредитними організаціями та іншими позикодавцями, що надали їх [9].

Досліджуючи особливості інвестицій та їх роль у розвитку економічних систем, варто відмітити, що вони забезпечують розширене відтворення суб'єктів господарювання, мультиплікативне зростання обсягу національного виробництва, а також сприяють розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. Ринкові методи господарювання в Україні вивели на перший план проблеми формування принципово нового механізму забезпечення інвестиційного процесу фінансовими ресурсами. Це обумовлено: зміною статусу державних та недержавних структур, розподілом їх функцій в сфері інвестиційної діяльності; значним скороченням частки централізованих інвестицій в їх загальному обсязі, зміною структури останніх за формами власності у зв'язку з проведенням приватизації; зміною складу та співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел інвестицій, способів та критеріїв їх розподілу на мікро- та макроекономічних рівнях [3].

Варто зазначити, що трансформація заощаджень у інвестиції здійснюється за допомогою фінансового ринку, адже розширене відтворення забезпечує наявність певних надлишкових коштів, які при відповідній організації можна використовувати в якості інвестицій. Зокрема, заощадження домогосподарств частково надходять в сферу фінансових послуг, або ж через фінансовий ринок до підприємств у вигляді інвестицій. Тому фінансові ринки опосередковують рух коштів та забезпечують можливість розширеного відтворення в економіці, тобто виконують суттєву економічну функцію [2].

Впорядкований рух інвестиційних ресурсів від їх джерел до користувачів створює інвестиційні потоки, які організовані з різноманітного роду платіжних засобів та фінансових інструментів. Проходячи через ринок, інвестиційні ресурси перетворюються у інвестиції і вкладаються в проекти, що реалізуються користувачами. Тому ринок інвестування сприяє руху потоків інвестиційних ресурсів від їх джерел до користувачів інвестицій, трансформує вільні грошові кошти у капіталовкладення. Як наслідок, економічна роль ринку інвестування полягає у його здатності поєднати розрізнені інвестиційні ресурси в конкретні капіталовкладення. Це визначає роль та вплив даного ринку на процеси виробництва та відтворення. Зокрема, за допомогою ринку інвестування можна впливати на рух, обсяг, напрямки інвестиційних коштів, що формують конкретні вкладення, і, як наслідок, на інвестиційні процеси в галузях економіки та регіонах [7].

На функціонуванні ринку капіталів України відчутно позначається також зовнішній вплив. Заохочуючи іноземні інвестиції, держава тим самим нерідко послаблює зусилля, спрямовані на мобілізацію внутрішніх нагромаджень, оскільки, як правило, збільшує фонди споживання на суму, адекватну припливу капіталу. Відбувається заміщення національних заощаджень іноземними ресурсами, коли норма внутрішніх нагромаджень залишається незмінною, а то і знижується. Все це не стимулює залучення інвестиційних ресурсів у реальну економіку. Для розвитку саме українського ринку капіталів важливого значення набуває розширення мережі й ефективна діяльність інститутів спільного інвестування, передусім інвестиційних фондів і їх призначення в акумулюванні значних пулів капіталів, насамперед – вільних коштів домашніх господарств. Саме вони у перспективі можуть стати основними реальними постачальниками інвестиційних ресурсів, створивши здорову конкуренцію комерційним банкам [8].

Висновки з даного дослідження. Отже, становлення ринку позикового капіталу неможливе без проведення економічних реформ і подальшого економічного зростання України. Адже удосконалена інституціональна побудова ринку позикового капіталу може сприяти кращому вибору напряму використання механізмів просування, розподілу, перерозподілу позикових капіталів в Україні та подальшій акумуляції вітчизняних капіталів і їхнє інвестування в економіку України. Варто зазначити, що інвестиції є джерелом розвитку економічних систем. А перерозподіл вивільнених коштів суб'єктів здійснюється через організований елемент фінансової системи держави – інвестиційний ринок. На ньому формується пропозиція інвестиційного ресурсу, а також визначається ефективний і платоспроможний попит на нього. Відсутність такої ринкової структури гальмує перетворення

заощаджень на інвестиції, знижує ефективність їх використання та підвищує їх уразливість до знецінення.

Література

1. Белых Л.П. Основы финансового рынка: [учеб. пособ.] / Л.П. Белых. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 231 с.
2. Бобров Є.А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку / Є.А. Бобров // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 88-94.
3. Бойко В. Ринок кредитних послуг та необхідність його державного регулювання / В. Бойко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2004. – №2. – С. 153-158.
4. Васильева Т.А. Банковское инвестирование на рынке инноваций [монографія] / Т.А. Васильева. – Сумы: СумГУ, 2007. – 513 с.
5. Гальчинський А. Теорія грошей : [навч. посібник] / А. Гальчинський. – К. : Основи, 1998. – 415 с.
6. Гроші і кредит: [підручник] / За ред. проф. Б.С. Івасіва. – К. : КНЕУ. – 1999. – 345 с.
7. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М.І. Крупка. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 608 с.
8. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій / Б.Л. Луців. – Т. : Екон. думка, 2011. – 320 с.
9. Мещеряков А.А. Аналіз економічної сутності понять „ринок фінансових послуг” та „ринок банківських послуг” / А.А. Мещеряков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №5 (72). – С. 31-35.
10. Опарін В.М. Фінанси: [навчальний посібник] / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2001. – 240 с.
11. Токмакова І.В. Сутність і структура фінансового ринку / І.В. Токмакова, В.Г. Краснов // Фінанси України. – 2001. – №12. – С. 112-120.

УДК 338.436

Сатир Л.М.

*к. е. н., доцент кафедри економіки підприємств,
Білоцерківський національний університет*

РОЛЬ І МІСЦЕ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств визначається якістю та повнотою технічного забезпечення технологічних процесів, що залежить від стану матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва. Зазначимо, що матеріально-технічне забезпечення визначає не лише ресурсний потенціал господарюючих суб'єктів галузі, але й потенціал їх до стійкого відтворення, оскільки від додержання оптимальних термінів проведення окремих технологічних процесів та забезпечення необхідної якості робіт залежать як об'ємні, так і якісні показники, що характеризують ефективність виробництва продукції.

Підвищення невизначеності середовища функціонування сільськогосподарських товаровиробників вимагає необхідності удосконалення технологій у межах переходу на інноваційний тип розвитку, появи альтернативних джерел задоволення потреб підприємств у складових матеріально-технічних ресурсів та наданню послуг по виконанню основних операцій істотно розширили коло завдань по управлінню процесами формування та ефективного використання матеріально-технічної бази господарюючих суб'єктів галузі, а розширення переліку управлінських завдань, у свою чергу, об'єктивно зумовило розвиток системи інформаційного забезпечення процесів відтворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань теорії і практики, організації та розвитку управлінського обліку належить вітчизняним вченим: І.А. Білоусовій, О.С. Бородкіну, Ф.Ф. Бутинцю, Б.І. Валуєву, С.Ф. Голову, З.В. Задорожному, М.В. Кужельному, Л.В. Нападівській, А.В. Озеран, М.С. Пушкарю, В.В. Сопку, Н.М. Ткаченко, М.Г. Чумаченку.

Галузеві аспекти управлінського обліку досліджували провідні українські та російські науковці, серед яких П.М. Гарасим, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, М.М. Коцупатрий, В.Г. Лінник, Ю.Я. Литвин,